

ти. Рівень взаємозалежності між державами посилюється і стає більш складним. У сучасних умовах як серед теоретиків, так і практиків міжнародних відносин дедалі частіше виникають думки щодо припинення використання військової сили в міжнародних відносинах, замість якої більш ефективним є використання «м'якої сили», зокрема спортивної дипломатії.

1. Boyacıoğlu F., Gürsel Oğuz A. The Role of Sports in International Relations. *Acta Universitatis Danubius. Relationes Internationales*. 2016. Vol. 9. No 1. URL: <http://journals.univ-danubius.ro/index.php/internationalis/article/view/3442/3548> (дата звернення: 17.03.2021).

2. Гловацька С. І., Іваницька О. П. Публічна дипломатія як фактор поглиблення відносин між державами на сучасному етапі (на прикладі України). *Вісник Донецького національного університету*. 2018. № 2. URL: <https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/5448/5475> (дата звернення: 21.03.2021).

3. Єремєєва І. А. Структурно-функціональний аналіз міжнародного іміджу держави. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми формування громадянського суспільства в Україні»* (15 травня 2020 р., м. Дніпро). С. 109–112.

Чорна Ірина Романівна

студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Єремєєва Ірина Анатоліївна

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин
та туризму Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ (м. Дніпро, Україна)

ТЕОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ ЕЛІТ РОБЕРТА МІХЕЛЬСА В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Демократія у зовнішніх та внутрішніх відносинах є надбанням людства у процесі його розвитку, проте досі актуальними є проблеми поєднання народовладдя та лідерських амбіцій у суспільстві та причини формування цих самих амбіцій. Концепція Роберта Міхельса, викладена в праці «До соціології сутності партій у сучасній демократії», стала не тільки значущим доробком у його політико-науковій діяльності, але й визначила суттєву ідейно-політичну еволюцію мислення вченого. Це дослідження містило як велетенський емпіричний матеріал, так і власний досвід, який він здобув під час участі у світо-

вому соціалістичному русі. Проблематика формування, ролі та значення лідерства, а також становище організацій у державі посідає ключове місце в концепції Міхельса.

У своїх дослідженнях учений, ілюструючи теорію історичними прикладами, показує, що прагнення до лідерства є в кожному суспільстві, і формує закон «залізної олігархії», який, на його думку, обов'язково з'являється в демократичній державі.

Міхельс показує, що кожний клас, який висуває суспільству певні принципи його функціонування та прагне до реалізації цих принципів та ідей, що їх супроводжують, обов'язково потребує певної організаційної структури. Бо тільки завдяки їй воля особистостей може перетворитися на волю мас.

У модерному демократичному суспільстві від самого народження людина стає залежною від деяких організаційних структур, які абсолютно завжди мають власну ієрархію, правила функціонування й вимоги до учасників. А історичні приклади показують, що саме відсутність згуртованості й організованості та відмова виконувати настанови керівника організації призводили до провалу більшості заколотів та революцій.

Чинник суспільної організації є значущим у реалізації демократичної форми правління, саме він створює лідерів, формує й розвиває їх особистісні якості залежно від бюрократичних і соціальних вимог.

Організація, яка спочатку формувалась на засадах рівності всіх її членів, а очільник виступав лише як її представник-посередник, що доводив до загалу постанови керівних органів і репрезентував інтереси організації, пізніше потребує виокремлення більш професійних і більш кваліфікованих членів, результатом чого є визнання їх лідерами. Це – первинний етап вираження олігархії.

На думку Міхельса, кожна організація має схильність до олігархії, адже метод організації з прагненням до усталеної структури призводить до диференціації її членів, і наслідком стає точний поділ на переважну більшість підлеглих і меншість керуючих. Атрибутом, який стає характерним для лідерства в цілому, стає влада, яка з часом віддаляється від мас і повністю зосереджується в руках лідера.

Для демократичної форми правління поява лідера знаменує початок завершення та дійсної неможливості існування цієї системи. Адже, як зазначав Ж.-Ж. Руссо, народ, який дає повноваження кому-небудь представляти свої інтереси, уже не є вільним і не повинен ототожнюватись із суб'єктом влади. Із часом демократія прогресує і поліпшується, і все більш безглуздим стає прагнення врахування абсолютно всіх інтересів і поглядів неоднорідного суспільства.

У більшості європейських країн беззаперечно демократизація суспільства є досить поверховою і має схильність до олігархії. Міхельс показував замкнуте коло демократії: у неї є потреба в організації, через що обов'язково з'являється певна лідерська меншість, яка виконує керівні функції, що так чи

інакше призводить до олігархії. Чим більше організація розвинена, тим більше вона розділена на класи, чим більше в ній членів, тим менший контроль керівництва з боку інших її членів. Ця взаємозалежність є природними підвалинами організації, це її сутність, це результат демократії, замкнене коло, назване Міхельсом «залізний закон олігархії».

Зараз питання правильної організації суспільства та якісного лідерства є досить актуальним в українських реаліях. Адже усвідомлення того, що лідер є обов'язковим елементом структури суспільства задля його найкращого функціонування, а організаційні структури й утворення – невід'ємною вимогою нормальної демократії, змушуватиме народ обирати свого представника таким чином, щоб він був у змозі забезпечувати стабільність і прогрес політичного організму. Бо саме якісне лідерство є підвалиною для успіху будь-якої структури.

---

1. Єремєєва І. А. Проблеми бюрократії в контексті політологічних досліджень. *Гуманітарний журнал*. 2013. № 3. С. 30–40.

2. Кочубей Л. О. Політична еліта та політичний клас: класичні зарубіжні концепції. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2009. Вип. 17. С. 96–107. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26610/15-Kochubey.pdf?sequence=1> (дата звернення: 04.04.2021).

3. Ткач Т. Адміністративні причини лідерства у вченні Роберта Міхельса. *Вісник Академії Управління МВС*. 2010. № 2(14). С. 57–65. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2010_2\(14\)__7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2010_2(14)__7) (дата звернення: 07.04.2021).

Шамша Ігор Володимирович

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(м. Одеса, Україна)

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОСВІТНІЙ «ТРЕНД» СУЧАСНОСТІ

Останнім часом академічна доброчесність перетворюється на справжній «тренд» в українській освіті. Джерелом актуалізації академічної доброчесності постає Міністерство освіти і науки України, з ініціативи якого інформацію щодо академічної доброчесності вводять до курсу етики в закладах вищої освіти по всій країні, що відображається в нових назвах курсів. Ця ініціатива Міністерства – джерело позитивного права, яке (своєю чергою) постає реакцією на проблему природнього права – засилля справжньої недоброчесності в науковому співтоваристві (плагіату, «замовних» робіт тощо).

Проте перед тим, як перейти до аналізу цього «тренду», необхідно зро-